

TNC-Aktuellt:

Tekniska nomenklaturcentralen
Box 2303
103 07 STOCKHOLM
Tfn 08-24 92 90

VEM ÄR VEM PÅ TNC ?

Namnet Tekniska Nomenklaturcentralen får många att tänka på en stor arbetsplats med en massa olika avdelningar: elavdelningen, kemiavdelningen, byggavdelningen etc. - en arbetsplats där varje avdelning består av ett obestämt myller av människor.

I verkligheten har TNC just nu tolv anställda. Det innebär att det bara finns en eller på sin höjd två handläggare per "avdelning". Dessutom ansvarar varje handläggare för flera områden.

För att skingra dimman gör vi i detta helnummer närporträtt av alla TNC:s anställda. Alla presenteras i tur och ordning efter hur de står på grupp bilden här intill.

ANITA VÄRNHALL

Anita är nyanställd sekreterare sedan några månader tillbaka.

-Just nu har jag det väldigt stressigt. Jag räknar ut löner, sköter beställningar, fakturerar etc., förutom att jag svarar i telefon, hämtar posten, delar ut den - kort sagt, jag sköter hela kontoret. Snart tar dessbättre en kontors-hjälp över de allmänna kontors-göromålen. Då kommer jag att kunna koncentrera mig på de kamerala uppgifterna och korrespondensen.

BERIT BJÖRK

-Jag arbetar på halvtid sedan ett år tillbaka. För det mesta gör jag rena brandkårsjobb, t.ex. hjälper någon av handläggarna med att mata in termer för någon kommande ordlista.

Berit korrekturläser en hel del och skriver då och då ut brev åt någon som inte har tid att skriva själv.

-Ibland hittar jag en del språkliga grodor i det skrivna och då rättar jag förstås så att utskriften ser snygg ut. Egentligen är jag anställd för att mata in termer i termbanken TERMDOK, men det hinner jag tyvärr sällan med.

KRISTINA ADEBO

-Jag besvarar de frågor om metallurgi, gruvdrift, svetsning och arbetarskydd som ställs till TNC. Annars är jag just nu mitt uppe i att slutföra arbetarskyddsordlistan. Den ordlistan är ett samprojekt mellan de nordiska länderna och beräknas vara klar till våren.

Kristina granskar också kontinuerligt Metallnormcentralens (MNC:s) remisser.

-Förut hade jag också huvudansvaret för Plast- och gummiteknisk ordlista. Men sedan jag började arbeta på halvtid har

inger Carsbring tagit över merparten av det arbetet.

ÅSA HOLMÉR

Åsa har vikarierat på halvtid i fyra månader.

-Den mesta tiden har jag lagt ned på remissgranskning; jag har framförallt granskat remisser från SIS och SEK. En del telefonfrågor har jag också hunnit svara på.

Åsa har hjälpt till vid överläggningen av facktermerna i Energiordlista.

-Jag har i litteraturen försökt hitta översättningar till så många termer som möjligt. Främst har jag funnit engelska och franska termer men i vissa fall även tyska, danska och norska.

GUNNEL JOHANSSON

-Just nu har jag rätt gott om tid. Anledningen är att jag väntar på att det ska hända något med Städordlistan. Anna-Lena Bucher påbörjade arbetet med ordlistan för ett par år sedan och vi ska tillsammans avsluta arbetet nu i vår.

-För närvarande håller översättarna på att översätta termerna till sina olika språk.

-Den här ordlistan skiljer sig i viss mån från andra TNC-ordlistor. En skillnad är att flera invandrarspråk är representerade: grekiska, turkiska och serbokroatiska. En annan skillnad är att vi försökt lätta upp språket i definitionerna. Och det gör förstås att ordlistan blir mer lättillgänglig, något som i och för sig alla ordlistor borde vara.

Gunnel arbetar också med Geologiordlista - en ordlista som TNC haft på gång i sex år nu.

-En av orsakerna till att det tagit så lång tid är att de sakkunniga arbetar ideellt, och vi måste då ta hänsyn till när de kan arbeta.

Tillsammans med Kjell Åström har Gunnel ansvar för minidatorn på TNC. De två har stått för utbildningen av övriga TNC-arbetare och hjälper alla när data-problemen tornar upp sig. I övrigt är Gunnels ansvarsområden naturvetenskap, textil, transport, medicin och miljö.

INGER CARSTRÖM

-Sedan jag började på TNC i januari i år har jag huvudsakligen arbetat med två projekt.

I det ena arbetar jag med terminologi inom plast- och gummiområdet tillsammans med Kristina Adebö. TNC 30 och TNC 39 ska nämligen revideras, och vårt arbete kommer så småningom att resultera i en ny ordlista, Plast- och gummiteknisk ordlista. Det andra projektet, en ordlista över energitermer, har jag och Ove Oskarsson haft hand om. Det arbetet har tagit nästan all min tid, men så har vi också hållit tidplanen nästan exakt. Nu är ordlistan ute på remiss. När vi fått alla svar återstår den sista redigeringen - sedan trycks ordlistan, förhoppningsvis i mars.

Inger har ansvar för sådana områden som kemi, näringsämnen, miljö, medicin, målning, plast etc.

OVE OSKARSSON

Ove är TNC:s internkonsult i språkfrågor. Till honom går man med kniviga språkproblem och Ove löser dem på ett eller annat sätt.

-Jag sköter den språkliga internutbildningen. På kurserna tar jag upp sådana språkfrågor som har nära anknytning till det praktiska arbetet.

Ove är för närvarande redaktör för TNC-aktuellt.

-Jag har försökt ändra tidningens utseende. TNC-aktuells första fotografi kom t.ex. in i vårens dubbelnummer.

Flera av TNC-medarbetarna har börjat skriva mer personligt, och sedan förra numret under-tecknar man sina artiklar.

Huvuddelen av tiden ägnar Ove emellertid åt olika projekt. Just nu är han mitt uppe i revideringen av Dataordboken, som ska ut på remiss i januari.

-Den nya Dataordboken kommer förstås att vara aktualiserad - både nya termer och omarbetade definitioner kommer att finnas. Dessutom ska ordlistan få en del illustrationer och vissa begrepp kommer att belysas med exempel.

Ove har redigerat ordlistan efter TNC:s principer.

-Förhoppningsvis kommer den nu att bli lättare att använda.

ANNA-LENA BUCHER

Anna-Lena är en av dem som har arbetat längst på TNC, nästa år blir det tio år.

-TNC har förändrats mycket under de här åren. En så här liten arbetsplats påverkas väldigt mycket av både vad som händer i samhället och hur människorna i gruppen utvecklas.

-En stor händelse för mig var när jag och Einar Selander blev bjudna till Hawaii 1977 för att hålla en kurs i terminologi på universitetet i Honolulu. Kursen skulle vara avpassad för utvecklingsländer och deras speciella språkproblem.

-Jag tycker att det var en så stor gest att man valde lilla TNC långt uppifrån kalla Norden att leda de här föreläsningarna. Jag lärde mig mycket av arbetet där och tänker fortfarande då och då på Hawaii-tiden.

Just nu är Anna-Lena mammaledig, men i slutet på januari är hon tillbaka på TNC igen.

-Jag kommer då bl.a. att ta itu med den handbok i terminologi som Ove Oskarsson och jag har börjat arbeta med.

Det är meningen att den ska kunna användas av alla som kommer i kontakt med terminologiarbete, t.ex. nya TNC-arbetare.

-Jag ska också arbeta klart Stödordlistan tillsammans med Gunnel Johansson.

LARS ALGOTSSON

-Såsom föreståndare för kansliet har jag det ekonomiska och administrativa ansvaret för TNC. Det innebär att jag bl.a. söker anslag till verksamheten.

Jag planerar också utformningen av årsberättelsen så att basfinansiärer och medlemmar får reda på vad vi har gjort och vad vi planerar att göra.

Med det underlaget försöker jag också värva nya medlemmar.

Lars har därtill ansvar för TNC:s förlagsverksamhet.

-TNC-böckerna ges ut på eget förlag - böckerna trycks och säljs alltså av oss. Jag sköter sedan marknadsföringen av dem.

På mekanområdet ansvarar Lars för den verkstadstekniska ordlista som TNC och SMS gemensamt utarbetat och som kommer att publiceras i vår.

Lars besvarar också telefonfrågor inom mekanik, el- och teleteknik, elektronik och ekonomi.

TNC tecknade förra hösten avtal med EG:s termbank i Luxemburg.

-Vi har med detta tillgång till över 500 000 termer. Det underlättar naturligtvis vårt termarbete mycket - framförallt kan vi hjälpa översättare med deras termproblem.

KJELL ÅSTRÖM

-TNC fungerar som en självstyrande grupp och den gruppen har en ordförande som väljs av gruppmedlemmarna - för ögonblicket är jag ordförande. Just nu planerar vi verksamheten och beräknar vi budget för nästa och kommande år.

Kjell har varit med om att ge ut "Drift- och underhållsterminologi för byggområdet".

-Den här skriften är ingen "vanlig" TNC-ordlista. Vi kallar den arbetsrapport i stället därför att den ska kunna förnyas kontinuerligt allteftersom termer tillkommer och definitioner förändras.

Det här är ett nytt sätt att se på terminologiarbetet och ett försök att bearbeta områden som är under snabb förändring. Man utgår mer från brukarna.

Kjell har andra idéer om hur TNC bättre skulle kunna tillgodose brukarnas behov.

-Vi har planer på att starta en s.k. söktjänst tillsammans med några andra organ, t.ex. Standardiseringskommissionen. Söktjänsten ska ge terminalanvändare samtidigt tillgång till ett flertal databaser med teknisk information, däribland TERMDOK. Förutom själva terminalsökningen ska brukarna kunna få utbildning, rådgivning, skräddarsydda specialrutiner o.d. genom söktjänsten.

Termtjänst för översättare, som vi beskrev i förra numret av TNC-aktuellt, är en annan väg som vi kan nå brukarna på (i det här fallet översättarna).

MAGDALENA GRAM

-Sedan i höstas är jag halvtidsanställd som bibliotekarie här. Jag håller som bäst på att se över och gallra i biblioteket och lägger samtidigt upp rutiner för hantering av den information som finns men ofta döljer sig på hyllorna.

Att börja så här från grunden är bra, när jag ska bedöma vilka rutiner som lämpar sig för just det här biblioteket.

-Som ensam ansvarig för biblioteket försöker jag motverka självsvaldiga beslut genom att hålla regelbunden kontakt med mina arbetskamrater. På så sätt kan jag få upplysningar om vilka områden som för tillfället är aktuella för dem eller vad de skulle vilja ha hjälp med.

Magdalena besvarar också en del telefonfrågor. Det blir mest frågor som ingen annan är specialist på eller frågor som har med informationsbehandling i vid bemärkelse att göra.

KJELL WESTERBERG

- Min huvudsakliga uppgift är att betjäna byggområdet med angränsande fackområden. Det innebär att jag även ska bevaka termer inom samhällsplanering, VA-teknik och installationer. Jag tror att jag därför är mer branschknuten än de flesta här på TNC. Jag besvarar ungefär tre telefonfrågor om bygg per dag. Dessutom finns det gott om texter som innehåller avsnitt med utförklaringar och dessa avsnitt granskar jag.

Just nu håller Kjell på att redigera en ordlista som kallas Fastighetsnomenklatur. Han samordnar terminologin i den ordlistan med TNC:s terminologi och TNC:s sätt att skriva.

-Jag har också ansvar för definitionerna av de facktermer som används i de sex AMA-publikationerna som ges ut av Svensk Byggtjänst. AMA betyder Allmän Material- och Arbetsbeskrivning och varje AMA-bok är ett slags mall för hur byggnadsbeskrivningar inom en viss sektor ska utformas. En ny version av AMA-publikationerna kommer ut fr.o.m. våren 1983.

Åsa Holmér

TERMFRÅGA

FRÅGA: Vilket är korrekt att skriva; ENRÖRS- eller ETTRÖRSSYSTEM?

SVAR: En snabbfråga bland fackmän resulterade i att många svarade: "Jag säger X men det är nog Y som är språkligt korrekt." Andra svarade att de ansåg en av varianterna vara felaktig med hänsyn till ett visst språkmönster. Svårigheten är bara att de valde olika alternativ och att deras exemplifieringar därför talade mot varandra.

Slutsatsen är att både EN- och ETT- kan försvaras. TNC har under årens lopp försökt begränsa antalet rekommenderade termer för en och samma företeelse i tron att teknikern värdesätter enhetligheten mer än möjligheten att variera uttrycksformerna. Variationen mellan EN- och ETT- kan ju inte orsaka missförstånd men det kan vara en komplikation, när man till exempel söker i ett alfabetiskt register.

Finns då inget ordmönster som kan omsättas i en regel vid nyordsbildning? Att försöka "förbättra" redan fast etablerade termer kan resultera i motsatsen till den ensning av termvalet som man vill uppnå. Bertil Molde har i sin språkspalt i Svenska Dagbladet utrett hur det förhåller sig. Han kom fram till att enbart ett fåtal neutrumord i sammanställningar har ETT- som förled. De flesta har EN-, såsom enäggtvilling, enväldshärskare, enpartisystem och enrumslägenhet. Detta är det ursprungliga bildningssättet som var det enda fram på 1800-talet. Mot dessa står undantagen, såsom ettbåten, ettöreskola, ettårsavtal, ettmålsledning och ettbetygskurs, som inte gärna kan fås att följa den ursprungliga regeln. Dessutom finns det ett fåtal ord som tillåter båda formerna, t.ex. enbarnsfamilj eller ettbarnsfamilj, som båda finns i Svenska akademiens ordlista.

Bertil Molde konstaterar att det inte finns någon klar och undantagslös regel men att ETT-används vid neutrumord om man vill uttrycka just talet ett i förledet. Einar Selander ger samma regel i TNC 64, Om teknikens språk: "...men ett-när associationen till räkneordet är särskilt stark...". Motsatsen skulle då syfta på ett bestämt antal, t.ex. tvåöreskola, femårsavtal och trebetygskurs, som man kan eller kunde tala om, medan en fråga efter en mångöreskola etc. skulle orsaka förvirring. I sammansättningar med neutrumord som resulterar i förledet EN-, t.ex. engifte, enpartisystem, enspråkig, kan man däremot tänka sig former med förledet MÅNG-, t.ex. månggifte. Åtminstone gäller det för de flesta nyord.

Eftersom SMS, Sveriges mekanstandardisering, i sin ventilterminologi från 1973 avråder från termerna ettgrepss- och etthålsblandare, borde det vara lätt att förorda en regel som säger: Välj förledet EN- i tveksamma fall. Det är inte heller svårt att hitta belägg för att den formen hittills har dominerat vid nyordsbildningar. Exempel på detta är: enskikts-golv, enstegsblekning, enstegskomprimering, enreläkoppling och enloppstrappa.

Det främsta skälet till att inte avråda från sammansättningar med ETT- är att det hittills inte hjälpt att göra så, trots den hittillsvarande dominansen för EN-.

När skall man då ge upp att rekommendera något som inte längre följs av många språkbrukare? Språk är ju något som långsamt men ständigt förändras. Jag anser att tiden nu är mogen att acceptera formerna ETTGREPPS-BLANDARE och ETTRÖRSSYSTEM som de former som kommer att överleva. Utvecklingen har gått från ett utgångslänge, då enbart EN-formen förekom, till dagsläget, då båda formerna är lika vanliga.

Man kan anta att motståndarna till förledet ETT- har sitt främsta argument i att "det har varit så tidigare". Det argumentet är dock inte lika slagkraftigt längre, då det är obestridligt, att ord som ett-målsledning är accepterade av alla.

Medvetet eller omedvetet har tydligen många språkbrukare hänfört de två termerna till den lilla grupp av neutrum-sammansättningar som har förledet ETT- och som inte har någon motsvarighet med förledet MÅNG-.

Det skulle vara intressant att veta hur läsarna spontant väljer förled i nya ord med EN- eller ETT- följt av ett neutrumord. Hör därför gärna av er till TNC, telefon 08-249290 eller Box 2303, 103 17 Stockholm.

Kjell Westerberg